

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Sırbistan Kosova Konusunda Geri Adım Attı

Erhan Türbedar

Dış Politika Analisti

TEPAV Değerlendirme Notu

Ekim 2010

Sırbistan Kosova Konusunda Geri Adım Attı

Kosova'nın statüsünü yeniden tartışmaya açmak ümidiyle 28 Temmuz 2010'da BM Genel Kurulu'na bir karar tasarısı sunan Sırbistan, Brüksel ve Washington'un baskılarıyla geri adım attı. Söz konusu tasarının Sırbistan'ın aleyhine yapılan değişikliklerle 9 Eylül 2010'da BM Genel Kurulu'nda kabul edilmesine razı olmakla, Belgrad AB ile ilişkilerinde ve Kosova'ya ilişkin yeni bir sayfa açmış oldu.

Sırbistan Kosova üzerine mücadelesini ilk başta silahlı yoldan, daha sonra hukuk ve diplomasi alanlarında olmak üzere, üç temel alanda yürütmüştür. Sırpların Kosova'ya ilişkin silahlı mücadelesi, NATO'nun 1999'da Sırbistan'ı bombalamasıyla ve Belgrad'ın Kosova üzerindeki kontrolünü fiilen kaybetmesiyle sonuçlanmıştır. Kosova'nın 17 Şubat 2008'de bağımsızlığını ilan etmesinin ardından ise Belgrad hukuk alanında mücadele etmeyi denemiştir. Hatırlatmak gerekirse, Sırbistan Ekim 2008'de BM Genel Kurulu'ndan aldığı destekle, Uluslararası Adalet Divanı'ndan (UAD) Kosova'nın ilan ettiği bağımsızlığın uluslararası hukuka uygunluğu konusunda görüşünü belirtmesini istemişti. Belgrad'ın beklentisinin aksine, UAD 22 Temmuz 2010'da açıkladığı hukuki görüşte, Kosova'nın bağımsızlık ilanının uluslararası hukuka aykırı olmadığını belirtmiştir. UAD'nin hukuki kanaatlerinin BM üyesi ülkeler açısından herhangi bir bağlayıcılığı bulunmuyor ise de, belli ölçüde yasal ve ahlaki ağırlığının olduğu söylenebilir. Nitekim UAD'nin Kosova lehine açıkladığı görüşün Kosova'yı tanıyan ülke sayısını artırabileceği endişesiyle, Sırbistan hiç vakit kaybetmeden konuyu BM Genel Kurulu'na taşımış ve uluslararası platformda lobi faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır.

UAD'nin bir hukuki görüş açıklamasının ardından, BM Genel Kurulu usulen söz konusu kanaati olduğu gibi dikkate alan bir kararı kabul etme yoluna gidebilmektedir. Diğer taraftan, UAD'nin bir hukuki kanaati ardından, BM üyesi herhangi bir ülke de BM Genel Kurulu'na karar tasarısı sunabilmektedir. Nitekim Sırbistan böyle bir haktan yola çıkarak, 9 Eylül 2010'da oylanmak üzere, Kosova'nın bağımsızlığının aleyhine bir karar tasarısı sunmuştu. Ancak Brüksel ve Washington Sırbistan'ın bu yeni hamlesini büyük rahatsızlıkla karşıladı. Sebebine gelince, Batılı ülkeler genel olarak Kosova meselesinin BM gündeminden düşmesini istemektedir. Diğer taraftan Washington ve Brüksel, toprak bütünlüğüne ilişkin sorunlar yaşayan diğer ülkelerle BM Genel Kurulu'nda karşı karşıya gelme gibi tatsız bir duruma da düşmek istememişti. Bu yüzden Batılı ülkeler Sırbistan'ı BM Genel Kurulu'na sunduğu karar tasarısını değiştirmeye zorladı.

28 Temmuz 2010'da BM Genel Kurulu'na sunduğu karar tasarısında, Sırbistan dolaylı ifadelerle Kosova'nın bağımsızlık ilanının reddedilmesini, Kosova'nın statüsünün yeniden müzakerelere açılmasını ve Kosova meselesinin BM Genel Kurulu'nun gündeminde kalmasını amaçlamıştır. Daha sonra değiştirilen ve Genel Kurul tarafından kabul edilen kararda ise, UAD'nin Kosova'nın lehine açıkladığı hukuki kanaat kabul edilmiş, ayrıca AB'nin arabuluculuğunda Sırbistan ile Kosova arasında bir diyalog sürecinin başlatılması önerilmiştir. Söz konusu diyalogun Kosova'nın statüsünü de kapsayıp kapsamadığına dair açık ifadeler ise yer verilmemiştir. Diplomatik çevrelerde, karardaki diyalog kelimesiyle, iki bağımsız devlet arasında yürütülen müzakerelerin kast edildiğine dair yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Bu nedenle Sırbistan

muhalefet partileri BM Genel Kurulu'nda Kosova'ya ilişkin kabul edilen kararı bir yenilgi ve Sırp milletinin utancı olarak nitelemiştir. Kosova'daki Sırp Belediyeler Meclisi Birliği ise, Sırp'ların çıkarlarını tehlikeye attığı gerekçesiyle, Sırbistan Cumhurbaşkanı Boris Tadić'in istifa etmesi gerektiğini vurgulayan bir bildiri yayınlamıştır. Rusya Parlamentosu'nun alt kanadı Duma'nın Dış Politika Komitesi Başkanı Konstantin Kosaçov ise "Sırbistan kendi istemiyorsa, diğer ülkeler Sırbistan'ın toprak bütünlüğünü koruyamaz" diyerek Belgrad'ı eleştirmiştir.

Son üç yıldır Kosova'ya ilişkin dünya çapında lobi yapan ve Sırbistan'ın görüşlerini benimsetmeye çalışan Belgrad'ın, BM Genel Kurulu'ndaki geri adım yüzünden, diplomatik alanda itibar kaybına uğradığı söylenebilir.

Sırp diplomasisinin itibarının sarsılmış olmasıyla birlikte, Kosova'ya ilişkin son gelişmelerden Belgrad belli ölçüde fayda da sağlayabilecektir. Birincisi, Brüksel'de genişleme yorgunluğundan söz ediliyor ise de, Sırbistan'ın AB'ye üyelik sürecinin hızlandırılması bekleniyor. İkincisi, BM Genel Kurulu'ndan Batılı ülkelerin onayladığı bir kararın çıkmasına razı olmakla, Sırbistan siyasi yönden sadece Brüksel ile değil, Washington ile de bir adım daha yakınlaşmış oldu. Brüksel ve Washington'un desteği, Sırp'ların kontrolü altındaki Kosova'nın kuzeyinin statüsünün belirlenmesinde kritik önem taşıyacaktır.

Kosova topraklarının yaklaşık yüzde 10'una karşılık gelen Kosova'nın kuzeyi son yıllarda adeta yeni bir dondurulmuş soruna dönüşmüştür. Belgrad'ın kontrolünde olan bu bölgede Sırbistan uzun süreden beri eğitimi, sağlığı ve posta hizmetlerini özel bir bütçeyle desteklemektedir. Kosova'nın bağımsızlık ilanından sonra da Belgrad kendi yasalarını ve Anayasası'nı Kosova'nın kuzeyinde uygulamaya devam etmiştir. BM Kosova Özel Temsilcisi Marti Ahtisaari'nin 2007 yılında açıklanan raporunda, Kosova'daki Sırp'lar için ilave altı yeni belediyenin oluşturulması öngörülmüş, ayrıca ademimerkezeleşme çerçevesinde Sırp'ların kontrolündeki bütün belediyelere kısmi özerkliğin tanınması hedeflenmiştir. Dahası, söz konusu Sırp belediyelerinin hem kendi aralarında, hem de Sırbistan'daki belediyelerle işbirliğinde bulunabileceği belirtilmiştir. Önümüzdeki dönemde ise Ahtisaari raporunda vaat edilenlerin ötesine geçilerek, Kosova'nın kuzeyine ilişkin geniş bir özerkliğin önerilmesi kuvvetle muhtemeldir. Nitekim UAD'nin Kosova'ya ilişkin açıkladığı hukuki kanaatin ardından, uluslararası toplumun Kosova'nın kuzeyiyle daha aktif bir şekilde ilgilenmeye başladığı ortadadır. Medya üzerinden de Kosova'nın kuzeyine ilişkin çözüm önerileri sunularak, nabız yoklamaları yapılmaktadır. Bunun yanında, Uluslararası Kriz Grubu 26 Ağustos 2010 tarihli raporunda, Kosova'nın bağımsızlığının Sırbistan tarafından tanınması karşılığında, Kosova'nın kuzeyine geniş bir özerkliğin verilmesini önermiştir.

Batılılar uzun süredir Sırbistan'dan Kosova'nın bağımsızlığını kabul etmesini ve Belgrad'ın Kosova'da yaşayan Sırp'ların siyasi, ekonomik ve kültürel haklarının sağlanması ve korunması hususuna odaklanmasını istemektedir. Oysa Sırbistan'ın mevcut hükümeti Kosova'nın bağımsızlığını tanımayacağını tekrarlayıp durmuştur. Kosova'ya karşı Belgrad'ın izlediği temel strateji ise, Kosova'yı tanıyan ülke sayısının düşük düzeyde kalmasını sağlamak ve mümkünse Kosova'nın statüsünü yeniden müzakerelere açmak üzerine kurulu olmuştur. Bunun paralelinde, Kosova'nın bağımsızlığını tanımamış olan beş AB üyesini kullanarak, Belgrad adeta Birlik üyelerini Kosova konusunda karşı karşıya getirmeye çalışmıştır. Benzer şekilde Sırbistan Kosova sorunu çerçevesinde ABD ile Rusya Federasyonu'nu birbirine düşürmeye de çalışmıştır. Ancak gün geçtikçe, Sırbistan'ın Kosova stratejisinden istenilen neticelerin elde edilemediği ortaya

çıkılmaktadır. Kosova'nın bağımsızlığını tanıma süreci yavaşlamış ise de, bu süreç durdurulamamıştır. Bu yüzden Belgrad'ın Kosova'ya yönelik yaklaşımını gözden geçirmesinin zamanı gelmiştir. BM Genel Kurulu bünyesinde geri adım atmakla, Sırbistan'ın mevcut hükümeti Kosova sorunu yüzünden Batı ile yeni bir kriz yaşamayı istemediğini ortaya koymuştur. Ancak Batı ile daha gerçekçi bir şekilde yakınlaşıp yakınlaşamayacağını, Belgrad'ın Kosova'ya ilişkin alacağı "kritik kararlar"ı belirlemeye devam edecektir.